

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI

PEDAGOGICKÁ FAKULTA
Žižkovo náměstí 5, 771 40 Olomouc

Katedra českého jazyka a literatury

Bakalářská práce

Kateřina Kubová

Mluva nejmladší generace na Jihlavsku

Vedoucí práce: doc. PhDr. Hana Marešová, Ph.D., MBA

Olomouc 2023

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci včetně příloh vypracovala samostatně a uvedla jsem všechny použité podklady a literaturu.

V Olomouci dne 19. 6. 2023

.....

Poděkování

Děkuji doc. PhDr. Haně Marešové, Ph.D., MBA za odborné vedení práce, poskytování rad a materiálních podkladů. Také děkuji ředitelce základní školy za umožnění výzkumu a hlavně Bc. Báře Čermákové, která dohlédla na to, aby co nejvíce žáků přispělo k mému výzkumu.

Obsah

ÚVOD.....	5
TEORETICKÁ ČÁST	6
1. Český jazyk a jeho útvary	6
1.1. Útvary strukturní.....	6
1.1.1. Spisovné útvary	6
1.1.2. Nespisovné útvary	7
1.2. Nestrukturní útvary	8
2. Dialektologie a dialekty na území ČR.....	9
3. Nářeční skupina česká v užším slova smyslu.....	11
3.1. Znaký	11
3.2. Znaký českomoravské podskupiny	13
3.3. Znaký jižní středomoravské podskupiny	14
4. Charakteristika zkoumané oblasti	15
PRAKTICKÁ ČÁST	16
5. Cíle praktické části	16
6. Postup při sběru dat a metodika výzkumu	16
7. Vyhodnocení výsledku dotazníku	18
7.1. Úvodní část dotazníku	18
7.2. Vyhodnocení výsledků první části dotazníku	22
7.3. Vyhodnocení výsledků druhé části dotazníku	37
Výsledek výzkumu	42
ZÁVĚR.....	43
POUŽITÁ LITERATURA	44
PŘÍLOHY	46
ANOTACE.....	52

ÚVOD

Jako malá jsem se s nářečními výrazy setkala jen u starší generace na vesnici. Jak čas plyne nářečí z mého okolí postupně ustupovalo. V kruhu vrstevníků se objevovalo jen zřídka a na základní škole už vůbec ne.

Z toho důvodu se tato práce věnuje výzkumu, do jaké míry žáci druhého stupně základní školy nářečí znají, rozumí mu a zda ho používají. Pro výzkum byl sestaven standardizovaný dotazník, který jsme rozeslali žákům Základní školy v Brtnici.

Práce je rozdělena na dvě části, teoretickou a praktickou. První část – teoretická, se rozděluje do čtyř kapitol. První kapitola se věnuje národnímu jazyku a jeho útvarům, druhá se specifikuje na dialekty a jejich rozdělení. S tím spojená třetí kapitola, která blíže charakterizuje nářeční skupinu zkoumané oblasti. A poslední kapitola charakterizuje zkoumanou oblast.

Ve druhé části jsou zpracovány výsledky z předloženého dotazníku. Ten zjišťoval, do jaké míry přetrvávají hláskové změny v dané oblasti a znalost nářečních výrazů.

TEORETICKÁ ČÁST

1. Český jazyk a jeho útvary

Jazyk je základním znakem národa. Soubor variet tohoto jazyka označujeme jako národní jazyk.¹

„Jde o soubor integrovaných výrazových prostředků územně vymezených, uvnitř funkčně a teritoriálně diferencovaných a sociálně stratifikovaných.“²

Jazykové útvary lze podle Davidové³ rozdělit podle nejrůznějších hledisek. Jedním tímto hlediskem je struktura. Jazyk dělí na útvary strukturní a útvary nestrukturní. Strukturní útvary dále na spisovné a nespisovné.

1.1. Útvary strukturní

Spisovný jazyk, jednotlivá nářečí i obecná čeština mají velkou část slov společnou. Tyto slova se označují jako stylově neutrální, např: *voda, skála, vzduch, země, les, dlouhý* aj.⁴

1.1.1. Spisovné útvary

Spisovný jazyk a hovorová čeština

Spisovný jazyk je útvarem národního jazyka řídicí se kodifikací. Každý z nás přináší do spisovných projevů návyky z teritoriálních jazykových útvarů, tedy dialektů.

Hovorová čeština tvoří mezistupeň mezi interdialektem a jazykem spisovným.⁵ Vyznačuje se relativní tolerancí a otevřeností vůči prvkům nepřijatých kodifikací. Můžeme tedy říct:

- *můžu, můžou* místo *mohu, mohou,*
- *děkuju* místo *děkuji,*
- *ubyde* místo *ubude.*⁶

---

¹BOGOCZOVÁ, Irena. *Textová opora ke studiu mluveného českého jazyka a dialektologie*. Ostrava: Ostravská univerzita, 2009. Studijní texty. s. 18, ISBN 978-80-7368-649-9.

²DAVIDOVÁ, Dana. *Kapitoly z dialektologie*. Ostrava: Ostrav. univ., 1992. s. 41, ISBN 80-7042-384-6.

³Davidová, 1992, s. 42

⁴HAUSER, Přemysl. *Nauka o slovní zásobě*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1980, s. 20

⁵Davidová, 1992, s. 42-43

⁶Bogoczová, s.20

1.1.2. Nespisovné útvary

Tradiční teritoriální dialekty

Davidová představuje tradiční teritoriální dialekty jako „*strukturní variety, které jsou v určitém vztahu k jiným teritoriálním varietám a nadto k jazyku celonárodního, od něhož se liší omezenější funkcí.*“⁷

Interdialekty

Velký vliv hospodářských, politických a kulturních center způsobuje to, že se rozdíly mezi nářečím stírají a dochází tak ke smíšení nářečí. Postupným stíráním nářečních znaků se vytváří nadnářeční útvary. Jedná se o tzv. obecná nářečí, interdialekty⁸

Interdialekty funkčně stojí mezi tradičním dialektem a spisovným jazykem. Střídavě se blíží k jednomu či k druhému.⁹

Obecná čeština

Interdialektem českého nářečí v užším slova smyslu je definována obecná čeština. Pod vlivem politické, hospodářské a kulturní síly má nad ostatními interdialekty převahu a proniká do velkých měst, ve kterých se podílí na utváření běžné mluvy.¹⁰

Termín obecná čeština byl původně chápán jako „řeč obecných, tedy prostých a neurozených občanů. Nyní stojí v poměru ke spisovnému jazyku jako jazyk lidový a „všeobecně užívaný“ a mimo jiné se svojí funkcí odlišuje od hovorové vrstvy spisovné.“¹¹

Slovní zásobu obecné češtiny tvoří slova proniklá do hovorového stylu, např. *chleba, háklivý, moc* (mnoho), *malinovka*. Slova obecná a hovorová jsou všeobecně rozšířena a představují celonárodní nespisovnou vrstvu.¹²

---

⁷ Davidová, 1998, s. 46

⁸ CUŘÍN, František a kol. *Vývoj českého jazyka a dialektologie: učebnice pro pedagogické fakulty*. 3. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1975, s. 163.

⁹ Davidová, 1998, s. 53

¹⁰ Cuřín, 1964, s. 163

¹¹ DANEŠ, František. *Český jazyk na přelomu tisíciletí*. Praha: Academia, 1997. s. 15..

¹² Hauser, 1980, s.21

1.2. Nestrukturní útvary

Profesní mluva

Jedná se o mluvu skupiny zaměstnanců, kteří během pracovního procesu využívají termíny nebo terminologické spojení převážně pro jejich úspornost, pro jejich jednoznačnost a bez ohledu na jejich spisovnost. Pomocí univerbizace dosahují k výrazové úspornosti (např. zubař, osmiletka). Avšak mnohé profesní výrazy mimo svoje pracovní prostředí ztrácejí svou jednoznačnost. Známou profesní mluvu mají například zdravotníci, železničáři či horníci.¹³

Slang

Nepisovná slovní zásoba spjatá se sociálním prostředím se nazývá slang. Jedná se o mluvu pracovních a zájmových skupin a tematicky se k tomuto prostředí váže.¹⁴

Častý jev slangu je zkracování slov a jednoslovnost, zvuková osobitost (intonace, dynamika řeči a tempo).¹⁵ Hojně užívána je haplogogie, tj. redukce slabik nebo hlásek ve slově (např. *děják, tělák, říd'a*). Nejčastěji se setkáváme se slangem mládeže, v užším slova smyslu slang studentský.¹⁶

Argot

Argot označuje mluvu společenské spodiny, sociálního podsvětí. Předpokladem pro vznik jsou stejné nebo podobné zájmy a záměry, jež mají být veřejnosti utajeny. Argot na našem území čerpal z jazyka jidiš (německý dialekt východoevropských židů), z mluvy německých gaunerů tzv. *rotwelsch* a z cikánštiny. S některými výrazy se setkáme i v obecné mluvě (např. *dávat bacha, šmalastika, čokl, prachy*).¹⁷

---

¹³ Davidová, 1998, s. 58

¹⁴ Hauser, 1980, s. 22

¹⁵ Davidová, 1998, s. 58

¹⁶ Hauser, 1980, s. 25

¹⁷ Davidová, 1998, s. 59

2. Dialektologie a dialekty na území ČR

„Jazyk slouží jako nástroj dorozumívání všem příslušníkům daného společenství ve všech oblastech lidské činnosti. Nářečí slouží pouze části daného společenství, a to jen v oblasti běžného denního styku.“¹⁸

Dialektologie jako vědní obor se zabývá studiem nářečí, dialektů. Nářečí nelze považovat jako geograficky uzavřenou jazykovou jednotku, přesné hranice mají většinou jednotlivé jazykové jevy.¹⁹

Bělič rozděluje nářeční do čtyř, respektive pěti, základních skupin.²⁰

První nářeční skupinou, jež zaujímá převážnou část celého jazykového území, je **česká užším smyslu**. Nejvíce výrazným společným znakem této skupiny je dvojhláska *ej* oproti spisovnému *y/i* (např. *sejtko, starej bejk*). A také dvojhláska *ou* (např. *houser, nesou*).²¹ Česká nářečí v užším slova smyslu se nadále rozdělují na čtyři podskupiny. Těmi jsou: středočeská, jihozápadočeská, severovýchodočeská a jihovýchodočeská (českomoravská) podskupina.²²

Druhá nářeční skupina se nese přes střední části bývalé Moravy, tedy skupina **hanácká** (též **středomoravská**). Společným znakem je výskyt hlásek *é, ó* namísto spisovných *y/i* (např. *sétko, staré bék; hóser, nesó*).²³ Nářeční skupina středomoravská (hanácká) se rozděluje na čtyři podskupiny: jižní středomoravská, centrální (severní) středomoravská, západní okrajové úseky středomoravského nářečí a východní středomoravská podskupina.²⁴

Další je **východomoravská** (též **moravskoslovenská**) nářeční skupina. Táhne se širokým pásmem při východních hranicích České socialistické republiky. Mimo některé úseky zaměňují spisovné hlásky *i/y* na *ú* (např. *stari bik, sítko; húser, nesú*).²⁵

---

¹⁸ Cuřín, 1964, s. 159

¹⁹ KELLNER, Adolf, SKULINA, Josef a Antonín VAŠEK, ed. *Úvod do dialektologie*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1954, s. 6.

²⁰ BĚLIČ, Jaromír. *Nástin české dialektologie*. Ilustroval Eva MILAVCOVÁ. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1972, s. 11

²¹ Tamtéž

²² Bělič, 1972, s. 217-235

²³ Bělič, 1972, s. 11

²⁴ Bělič, 1972, s. 240-256

²⁵ Bělič, 1972, s. 11

Také nářeční skupina východomoravská neboli moravskoslovenská se dělí na čtyři podskupiny: jižní (slovácká) východomoravská, severní (valašská) východomoravská, západní okrajové úseky východomoravských nářečí, kopaničářská nářeční podskupina.²⁶

Čtvrtá nářeční skupina se nese přes severovýchodní cíp Moravy a části bývalého Slezska. Nářeční skupina **slezská** (též **lašská**) má oproti ostatním skupinám českého nářečí jen samohlásky krátké. Spisovné *y/i*, *ou* je zde *y/i*, *u* (např. *stary byk*, *sytko/s'itko/šytko*; *huser*, *ňesu*). Přízvuk je, na rozdíl od pravidelného přízvuku na první slabice, na slabice předposlední (např. *sta'řenka*, *do O'pavy*).²⁷ Slezská neboli lašská nářeční skupina se dělí na tři podskupiny. Těmi jsou: jižní (moravská), západní (opavská) a východní (ostravská) podskupina.²⁸

Poslední skupinu Bělič uvádí jako nářečí polsko-českého smíšeného pruhu. Pruh se nese východně od Ostravy, mezi Bohumínem a Jablunkovem.²⁹ Nejvýraznějším znakem jsou krátké samohlásky.³⁰

---

²⁶ Bělič, 1972, s. 262-281

²⁷ Bělič, 1972, s. 12

²⁸ Bělič, 1972, s. 285-300

²⁹ Bělič, 1972, s. 12

³⁰ Bělič, 1972, s. 307

3. Nářeční skupina česká v užším slova smyslu

Obec Brtnice spadá pod krajské město Jihlava. Ta se podle Běliče³¹ nachází v jedné ze čtyř podskupin nářeční skupiny české v užším slova smyslu a to Jihovýchodočeské (českomoravské) podskupině. Proto si v této kapitole charakterizujeme podrobněji nejvýraznější znaky této podskupiny.

Obec se nachází na tzv. izoglosách. Izoglosa je linie na mapě ohraničující určité území, na kterém se vyskytuje jazykový jev. Nepředstavuje ostrou hranici, ale maximální rozsah jevu.³² Město leží na hranici mezi Českomoravskou podskupinou a Jižní středomoravskou podskupinou. Hranice mezi jednotlivými skupinami nejsou ostré, ale plynulé.³³ Na základě toho jsme se rozhodli blíže přiblížit znaky obou podskupin.

3.1. Znaky³⁴

Zde se podrobněji zaměříme na nejvýraznější znaky, kterými se čes. nářečí v užším smyslu odlišují od ostatních skupin. A to z hlediska hlásek a jejich rozvržení, skloňování koncovek a tvarů sloves.

Hláskosloví

- a. Vyskytuje se měkké *t', d', ň* před *i* (bývalé *ě*), např. *ticho, děti, šteňe*.
- b. Před bývalým *ě* jsou stopy po měkkých retnicích, hlavně ve skupinách *pj, bj, mň/mj, fj, vj*, např. *peknej, bježet, mjesto*.
- c. Zaniklo koncové *-l*, např. *nes, ved, spad*.
- d. Změna dřívějšího *y/i* na *ej*, např. *starej, bejk*.
- e. Zachovalo se staré *u* (*dub, duše, ruka*), za staré *ú* je *ou* (*houser, mouka, nesou*).
- f. Také se zachovalo staré *e*, např. *eště, třeba, nemej*.
- g. Za staré *ě* je *í*, např. *mlíko*.

---

³¹ Bělič, 1972, s. 11

³² KARLÍK, Petr, Marek NEKULA a Jana PLESKALOVÁ, ed. Encyklopedický slovník češtiny. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2002, s. 192. ISBN 80-710-6484-X

³³ BĚLIČ, Jaromír a Václav KRÍSTEK. *Moravskoslovenská nářečí*. Olomouc: Studijní a lidovýchovní ústav kraje Olomouckého, 1954, s. 4.

³⁴ Celá podkapitola pramení z: Bělič, J. *Nástin české dialektologie*. 1. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1972, s. 217-221

- h. Výrazná je asimilace znělosti *sh-* > *sch-* v příkladech *schánět, na shledanou, schoda*.
- i. Skupina *šč* zjednodušená na *šť* – *eště, dešť, spoždění*.

Skloňování

- a. V podstatě se nijak neliší od spisovné češtiny.
- b. Podstatná jména končící *-s, -z* (*les, vůz, maso, železo, kosa, bříza*), na *-l*, dále pods. jm. typu *host, kořen* patří k tvrdým skloňovacím typům.
- c. Zachováno skloňování přídavných jmen, např. *vo starim – ze starim*
- d. U zájmen se rozdíl mezi tvary zachovává – *vo tom našom/našem* vs. *s tím/tim našim*.
- e. V 7. pádu množného čísla se běžná koncovka *-ma, -ama, -ema*, např. *ženama, sousedama, kostma, našema*.

Tvary sloves

- a. Sloveso *být* v minulém času má tvar *sem*.
- b. V 1. os. jedn. čísla se pomocné sloveso vynechává, pokud je osoba vyjádřena zájmenem, např. *já to viděl, mi tam přišli*.
- c. Příčestí trpné je ve jmenném tvaru, např. *je zatemníno, máme poděláno*.

Další společné znaky

- a. Častou změnou *s, š, z, ž* na *c, č*, např. *žencká, menčí*.
- b. Zaniká *h* ve skupině *hř-*, např. *řebík, řibje*.
- c. Protetické *v-* před *o*, např. *voheň, von, vod babičky*.

3.2. Znamy českomoravské podskupiny³⁵

Jihovýchodočeská (též českomoravská) nářečí tvoří poměrně úzký pás táhnoucí se přes bývalý lanškrounsko-svitavský ostrov až po dnešní jihlavský ostrov. Nářeční znamy mají společné s ostatními českými nářečními v užším slova smyslu, avšak některé jevy přebírají z okolních měst – Velké Meziříčí a Třebíč.

Odlišující rozdíly jsou:

- a. Časté je užívání krátké samohlásky – *prah, blato, rana*, v infinitivu *bit, dat*.
- b. Zachovala se skupina *šč* – *ešče, dešč, ščípat*.
- c. Shody ve skloňování koncovek tvrdého i měkkého typu podst. jm.- 2. p. *sklepa, souseda, stáda; biča, pekařa, srca* / a 1.,4.,5. a 7. p. *žena, ženu, ženo, ženou; rúža, rúžu, rúžou, rúžou*.
- d. V 1. a 2. os. množ. č. rozkazovacího způsobu sloves, které v jednotném čísle 2. osoby končí na *-i*, se mění koncovka na *-ime, ite*, např. *pošlime, modlite se*.
- e. Zpravidla po ostrých sykavkách se *y/i* mění na *ej*, např. *sejtko, vozejk*.
- f. 6. p. jedn. č. mužského a středního rodu se tvary zájmen skloňují typem *vo našom, f čom*.
- g. Dále existují enklávy typu *voňi prosí, leží, umí*, ale i typu *prosijou, ležijou, umijou*.

---

³⁵ Celá podkapitola pramení z: Bělič, J. Nástin české dialektologie. 1. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1972, s. 235-238

3.3. Znamy jižní středomoravské podskupiny³⁶

Jižní středomoravská nářečí začíná zhruba na východě od Moravských Budějovic, Třebíče, Velkého Meziříčí a Kunštátu. Hranice této podskupiny tvoří izoglosy. Změny *y, u* v *e, o* jsou totožné se starým *e, o*.

- a. Největší roli hraje protetické *v-* před *o-* na začátku slova, např. *voheň, von, zavopatřit*.
- b. Výrazné jsou dlouhé samohlásky před koncovým *-l* ve tvaru jedn. č.muž. rodu v přičestím minulém – *viděl, dělal, kupoval/kupoval...* také *zakřil, usnul*.
- c. Podobně jako v nářečích českých v užším smyslu i zde se vyskytuje asimilace znělosti typu *schánět, schoda* (oproti *zhánět, zhoda*)
- d. Změna *s, š, z, ž* v *c, č* po *n, ň* a jiných souhláskách, např. *žencká, menčí*
- e. Rozdíly podoby *toho, tomu, vo tom* a východnější podoby *teho, temu, vo tem*.
- f. Změny rozkazovacího způsobu sloves, např. *proš, vož, pušt; chic, vrac, zaplac*.

---

³⁶ Celá podkapitola pramení z: Bělíč, J. Nástin české dialektologie. 1. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1972, s. 246-248

4. Charakteristika zkoumané oblasti

Oblastí pro zkoumání nářečí nejmladší generace na Jihlavsku jsme zvolili město Brtnice. Brtnice leží asi 14 km od Jihlavy, krajského města kraje Vysočina a zhruba 21 km od Třebíče.

V této obci se nachází také základní škola, do které byly dotazníky poslány. V okolí města leží jeho deset místních částí, z některých z nich žáci základní školy dojíždějí. Jsou jimi Dolní Smrčné, Jestřebí, Komárovice, Malé, Panská Lhota, Přímělkov, Střížov, Příseka a Uhřínovice.

První písemná zmínka o obci je z roku 1234, kdy byla Brtnice darována cisterciáckému klášteru v Předklášteří u Tišnova. Od té doby až do konfiskace majetku v roce 1945 se zde vystřídaly dva šlechtické rody. Rod pánů z Valdštejna zde panoval do roku 1623. A následně italský rod Collalto a San Salvatore. Do třicetileté války byla Brtnice proslulá jako jedno z nejbohatších městeček na Jihlavsku.³⁷

Narodil se zde proslulý architekt Josef Hoffmann (1870-1956) a jeho rodný dům nyní slouží jako muzeum a knihovna.

Město udržuje tradice a lidové zvyky. Několikrát do roka se zde pořádají trhy³⁸, kovářské kovadliny na klášterní zahradě či na nádvoří zámku. Další tradicí je známý morový průvod po celé historické části města.

---

³⁷ ELIÁŠ, Pavel a Soňa PLEVOVÁ. *Brtnice včera a dnes*. Polnička: Tváře, 2020. s. 7. ISBN 978-80-88041-25-2.

³⁸ Dříve se Brtnice jmenovala Trhová Brtnice a v okolí byla proslulá svými bohatými trhy se spoustou sortimentu.

PRAKTICKÁ ČÁST

5. Cíle praktické části

Cílem výzkumu bylo zjistit, zda zná a jak hojně nářečí využívá nejmladší generace na Jihlavsku. Konkrétně jsme si vybrali ZŠ a MŠ Brtnice.

Naše předpoklady z výzkumu byly následující:

- žáci zvolí spisovný tvar slova z navrhovaných možností,
- nářečním výrazům porozumějí, spojí si ho s běžným životem a dokáží ho vysvětlit
- některé nářeční výrazy si vyloží v běžné komunikaci jinak (např. *zemák* tedy *brambor* si asociují s předmětem *zeměpis* – jeho zkratkou *zemák*).

6. Postup při sběru dat a metodika výzkumu

K výzkumu byla zvolena kvantitativní metoda, standardizovaný dotazník. Zprvu u žáků v úvodu anonymního dotazníku zjišťujeme jejich socioekonomické faktory, které žáky do značné míry ovlivňují. Dotazník se skládá ze dvou částí. První část obsahuje třicet vět, do kterých respondenti vybírají ze čtyř možností. Za úkol měli označit tvar slova, které s největší pravděpodobností užívají v běžné komunikaci. Zkoumáme zde hláskové změny daného nářečí. Druhá část dotazníku se skládá z deseti slov, které mají za úkol vysvětlit. Zkoumáme zde, do jaké míry nářečním výrazům rozumí.

Výzkum byl realizován po dobu mé praxe na přelomu března a dubna roku 2023. Výzkum se realizoval na základní škole v obci Brtnice. Město spadá do Českomoravské podskupiny. Školu v současné době navštěvuje něco okolo 290 žáků. Většina z nich dojíždí autobusem z přilehlých vesnic. Nejčastěji žáci dojíždí z obcí: Jestřebí, Dolní Smrčné, Opatov, Panská Lhota a Uhřínovice.³⁹

S vedením a pedagogy školy jsme se domluvili na krátkém představení výzkumu. Po dohodě byla rozeslána elektronická verze dotazníku žákům na druhém stupni. Celkem 90 vyplněných dotazníků se vrátilo ke zpracování.

---

³⁹ URL < <https://www.brtnice.cz/> >

Zdrojem ke sestavení první části dotazníku se stal *Dotazník pro nářečí československá* a *Syntaktická část dotazníku pro připravovaný atlas českých nářečí*⁴⁰. Kladli jsme důraz na to, aby vybrané slovní spojení odpovídalo jak nářečí, tak běžné komunikaci. U některých výrazů předpokládáme, že se s nimi respondenti téměř nesetkali.

Výchozí literaturou pro druhou část dotazníku se stal *Český jazykový atlas*⁴¹ a *Nářečí dnes a dříve: Český jazykový atlas*.⁴²

---

⁴⁰ BALHAR, J. *Syntaktická část dotazníku pro připravovaný atlas českých nářečí*. SPFFBU A 11, 1963, 133–139.

⁴¹ BALHAR, J. a kol. *Český jazykový atlas 1.–5.* Praha: Academia 1992–2005.

⁴² IREINOVÁ, M. KONEČNÁ, H. *Nářečí dříve a nyní: Český jazykový atlas*. Praha, Středisko společ. činností AV ČR, ÚJČ AV ČR ; 2015. 15 s.

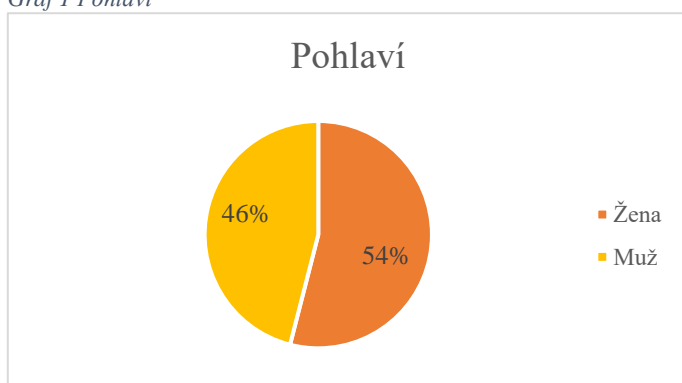
7. Vyhodnocení výsledku dotazníku

Pro přehlednost procentuálního zobrazení vyhodnocených výsledků dotazníku jsme zvolili koláčový graf.

7.1. Úvodní část dotazníku

1. Pohlaví respondentů

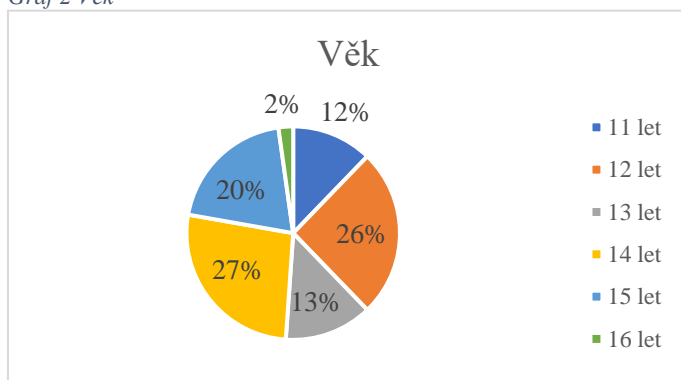
Graf 1 Pohlaví

Z 90 žáků se dozvídáme, že dotazník vyplnilo 54 % žen a 46 % mužů.

2. Věk respondentů

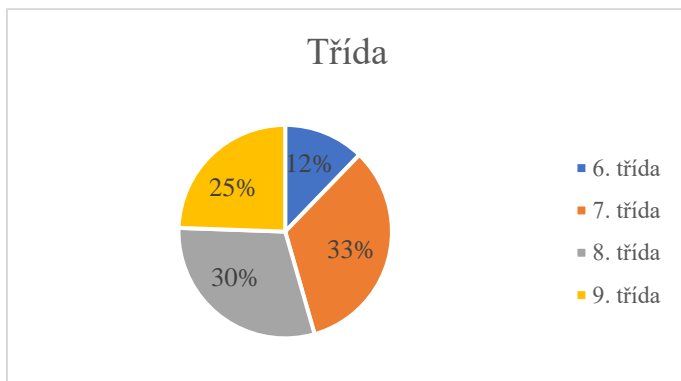
Graf 2 Věk

Nejvyšší věk uvedli dva (tedy 2 %) žáci – 16 let. Dále 11 let mělo 12 %, 12 let 26 %, 13letých žáků je 13 %, nejvíce žáků má 14 let, tedy 27 % a 15 let mělo 20 %.

3. Třída

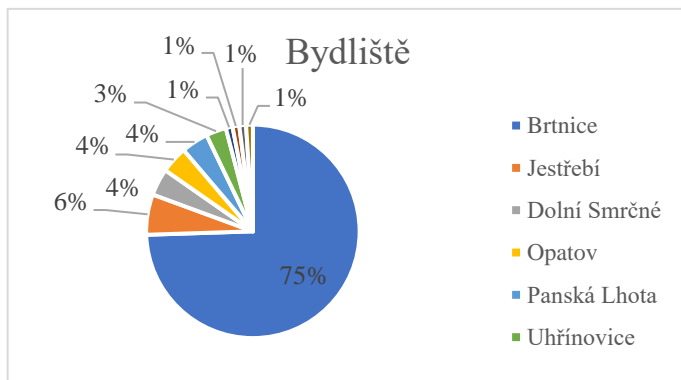
Graf 3 Třída

Žáků navštěvujících 6. třídu je 11 %, dále ze 7. třídy je 30 % respondentů, z 8. třídy 27 % a z 9. třídy 22 %.

4. Bydliště

Graf 4 Bydliště

Nejvíce respondentů bydlí ve stejné obci, ve které se nachází i základní škola, tedy ve městě Brtnice – 73 %. Dalšími obcemi jsou: Dolní Smrčné 4 %, Jestřebí 6 %, Opatov 4 %, Uhřínovice 3 %, Panská Lhota 4 %. Vesnice, ve kterých bydlí jen malé zastoupení žáků (1 %): Předín, Stará Říše, Malé, Hrutov.

5. Život na vesnici od narození

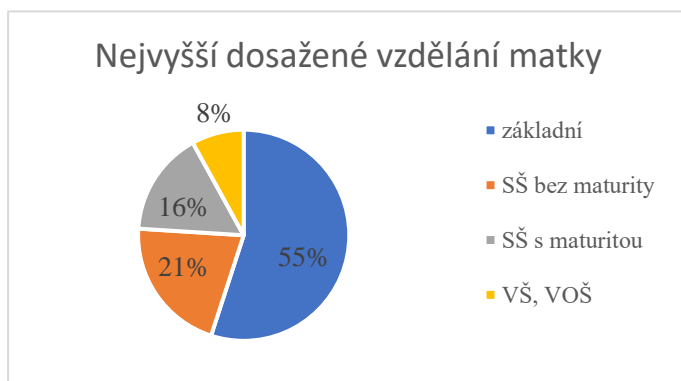
Graf 5 Život na vesnici

Respondenti žijící na vesnici byli dotazováni, zda tam žijí od narození nebo ne. 55 % uvedlo ano, zbylých 45 % uvedlo, že na vesnici od narození nežijí.

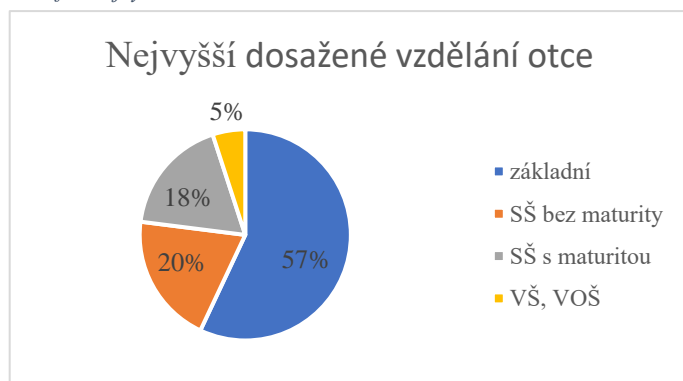
6. Nejvyšší dosažené vzdělání rodičů respondenta

Graf 6 Nejvyšší dosažené vzdělání matky

Nejvíce matek žáků má střední školu s maturitou, tj. 55 %. Dále střední školu bez maturity má 21 % matek, vysokou školu nebo vyšší odbornou školu vystudovalo 16 % a pouze základní vzdělání má 8 % matek dotazovaných.

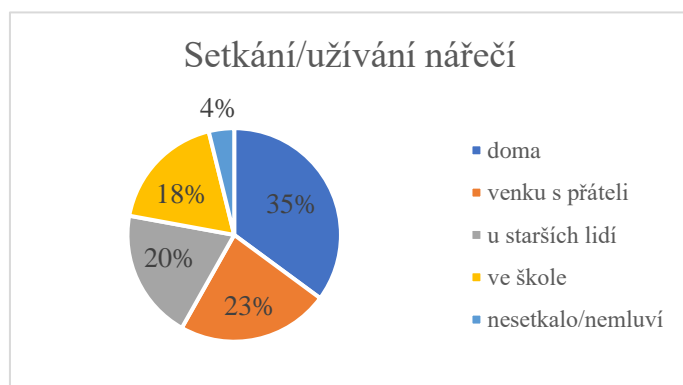
Graf 7 Nejvyšší dosažené vzdělání otce

Dále z dotazníku vyplývá, že nejvíce otců dotazovaných má střední školu s maturitou, tedy 57 %. Střední školu bez maturity má 20 % otců, vysokou školu nebo vyšší odbornou školu má 18 % a pouze základní vzdělání má 5 % otců.

7. Situace, ve který nářečí používají nebo se s ním setkávají

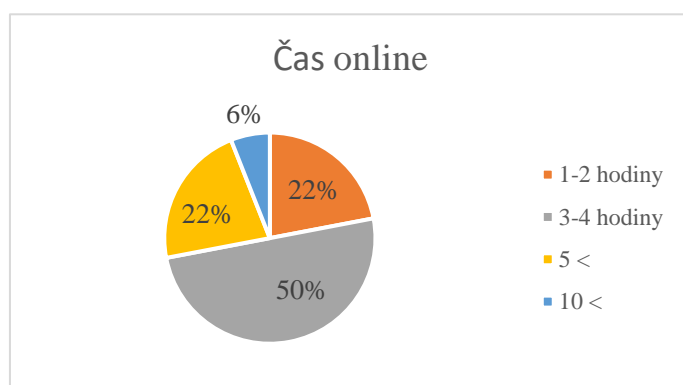
Graf 8 Setkání/užívání nářečí

V této kategorii žáci mohli vybrat i více možností. Celkem 90 respondentů odpovědělo 179 možnostem. Nejvíce dotazovaných používá nářečí doma s rodinou – 73 %, venku s přáteli nářečí používá 48 %, 35 % se s nářečím setkává a užívá jej se staršími lidmi, 38 % jej používá i ve škole. Pouze 8 % respondentů se s nářečím nesetkalo nebo jej nepoužívá.

8. Čas strávený online

Graf 9 Čas strávený online

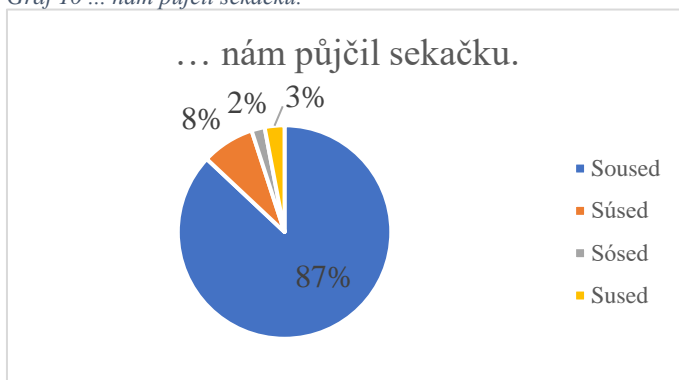

Nikdo z dotazovaných žáků netráví online méně než jednu hodinu. Jednu až dvě hodiny online tráví 22 %, nejvíce se shodlo na 3-4 hodinách, pět a více hodin tráví online 22 % žáků a 6 % žáků uvedlo, že online stráví více než 10 hodin.

7.2. Vyhodnocení výsledků první části dotazníku

1. ... nám půjčil sekačku.

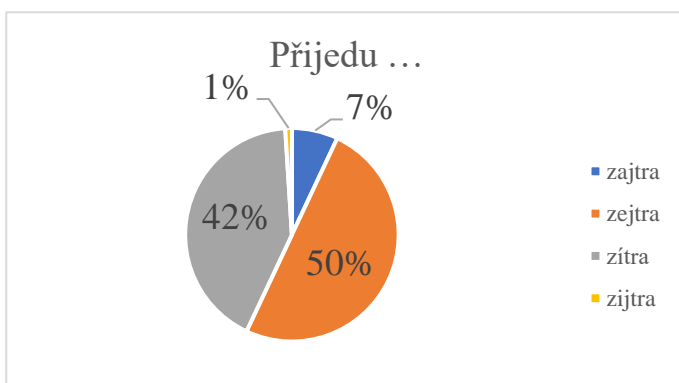
Graf 10 ... nám půjčil sekačku.

Z 90 dotazovaných vybralo variantu *Soused* 87 %, variantu *Súsed* 8 %, dále 3 % zvolilo variantu *Sused* a poslední 2 % *Sósed*.

2. Přijedu ...

Graf 11 Přijedu ...

Z celkového počtu 90 odpovědí vybralo 50 % variantu *zejtra*, *zítra* vybralo 42 %, *zajtra* 7 % a variantu *zijtra* 1 % respondentů.

3. ... z okna.

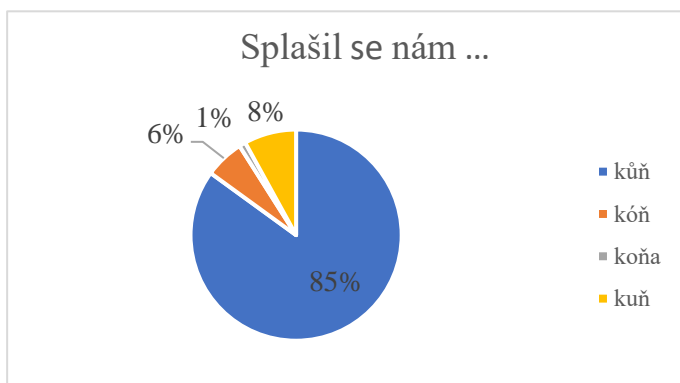
Graf 12 ... z okna.

Variantu *Podívej se* vybralo z 90 respondentů celkem 90 %, *Podívaj sa* vybralo 8 %, *Podívaj se* 2 % a variantu *Podiv sa* nevybral nikdo.

4. Splašil se nám ...

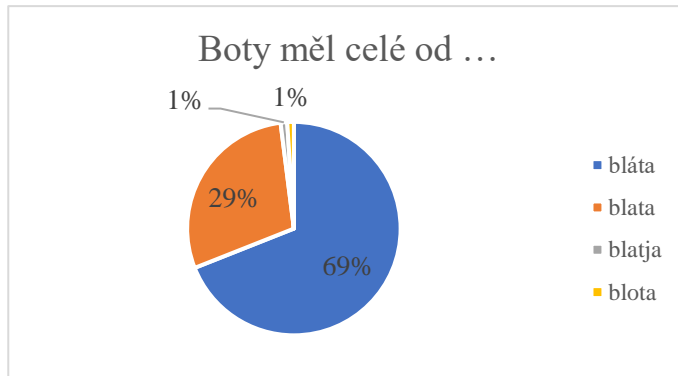
Graf 13 Splašil se nám ...

Variantu *kůň* vybralo 85 % žáků z 90, variantu *kuň* 8 %, *kóň* vybralo 6 % a variantu *koňa* 1 %.

5. Boty měl celé od ...

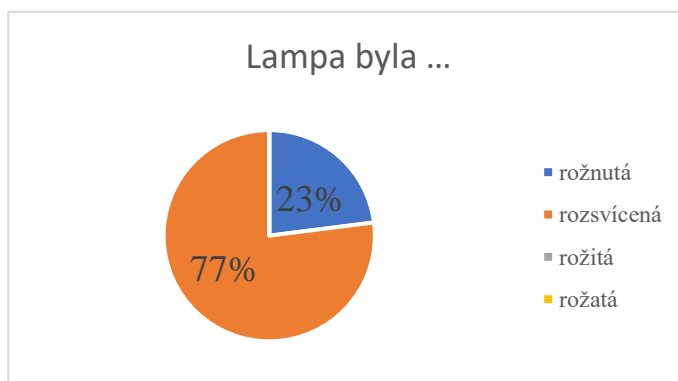
Graf 14 Boty měl celé od ...

Nejvíce žáků vybralo variantu *bláta*, teda 69 %, dále variantu *blata* vybralo 29 %, obě varianty *blatja* i *blota* vybralo 1 % respondentů.

6. Lampa byla ...

Graf 15 Lampa byla ...

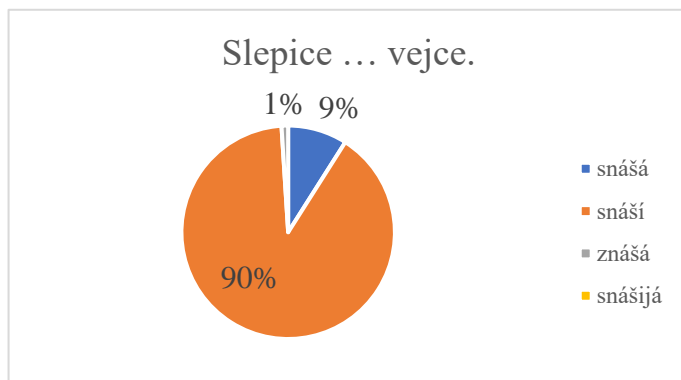

Dotazovaní se shodli na dvou variantách. Varianta *rozsvícená* byla vybrána 77 % a varianta *rožnutá* 23 %. Varianty *rožitá* a *rožatá* nevybral nikdo.

7. Slepice ... vejce.

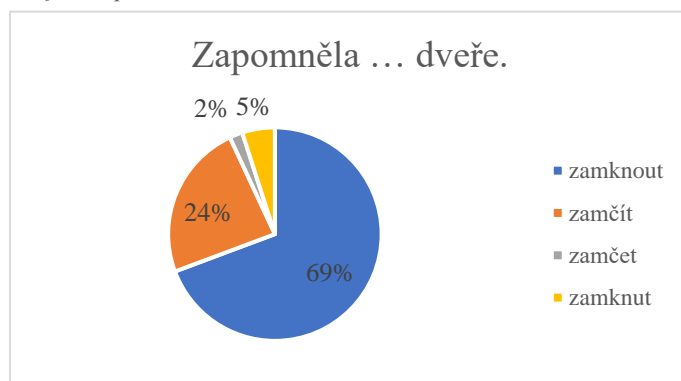
Graf 16 Slepice ... vejce.

Z celkového počtu respondentů variantu *snáší* vybralo celkem 90 %, variantu *snášá* 9 %, *znášá* 1 % a variantu *snášijá* nevybral žádný respondent.

8. Zapomněla ... dveře.

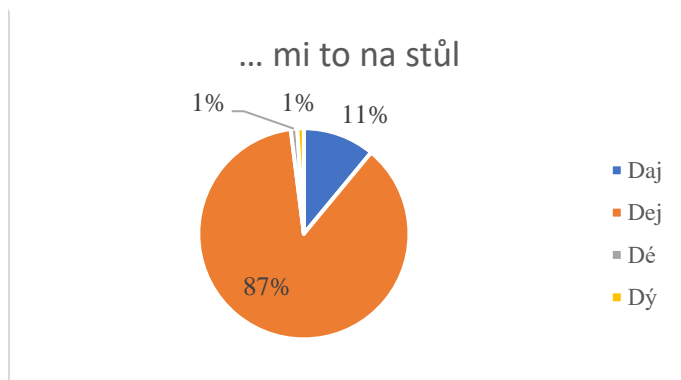
Graf 17 Zapomněla ... dveře.

Z 90 dotazovaných zvolilo spisovnou variantu *zamknout* 69 %, *zamčít* 24 %, variantu *zamknut* 5 % a variantu *zamčēt* 2 %.

9. ... mi to na stůl.

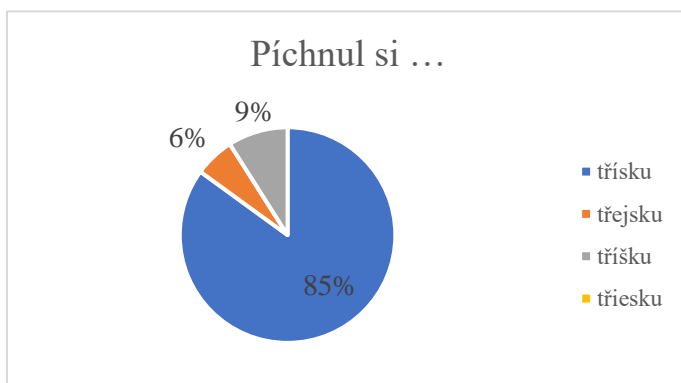
Graf 18 ... mi to na stůl.

Výraz *Dej* použilo 87 % respondentů, variantu *Daj* 11 % a varianty *Dé* a *Dý* zvolilo 1 % dotazovaných.

10. Píchnul si ...

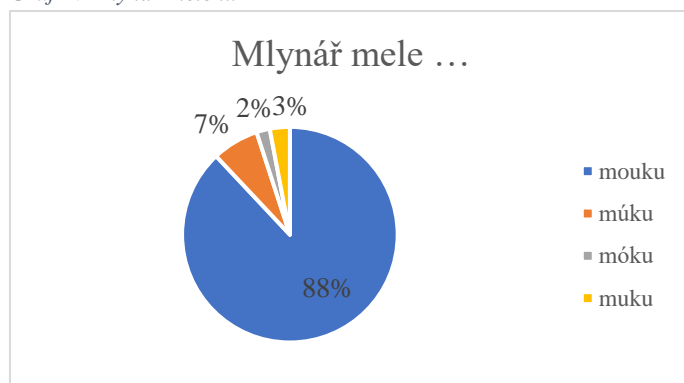
Graf 19 Píchnul si ...

Z celkových 90 dotazovaných 85 % vybralo variantu *třísku*, variantu *tříčku* vybralo 9 % a variantu *třejsku* vybralo 6 %. Naopak variantu *tříesku* nevybral nikdo.

11. Mlynář mele ...

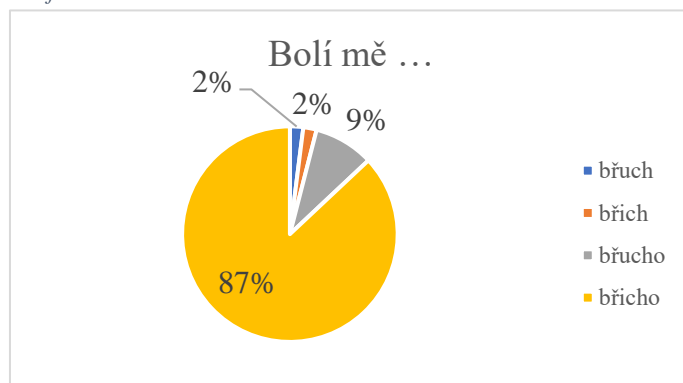
Graf 20 Mlynář mele ...

S 88 % je nejvíce zvolená varianta *mouku*, dále varianta *múku* vybralo 7 %, varianta *muku* byla zvolena 3 % a varianta *móku* 2 %.

12. Bolí mě ...

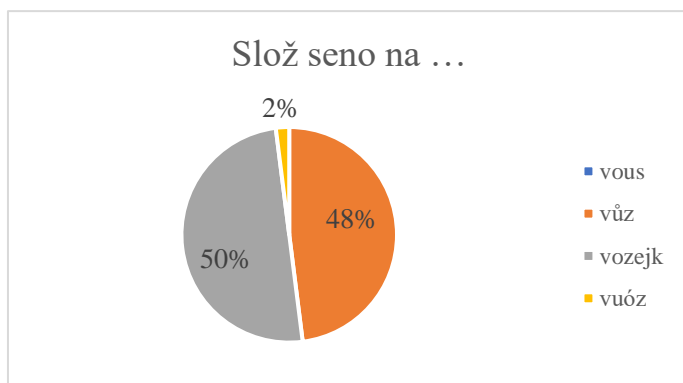
Graf 21 Bolí mě ...

Spisovnou variantu *břicho* vybralo 87 %, dále variantu *břucho* zvolilo 9 %, obě varianty *břuch* a *břich* vybralo 2 % respondentů.

13. Slož seno na ...

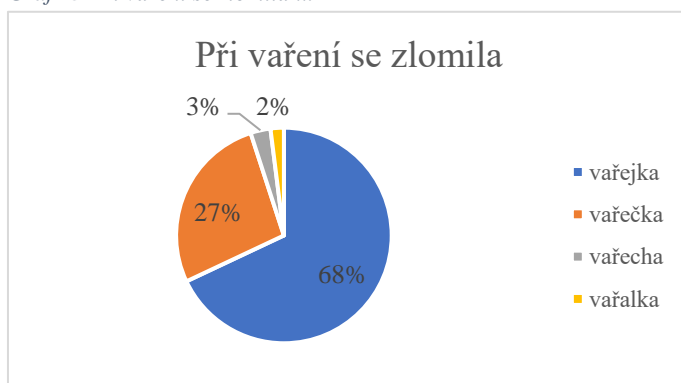
Graf 22 Slož seno na ...

Nejvíce často volený výraz byl *vozejk* 50 %, dále *vůz* 48 %, termín *vuóz* byl vybrán 2 % a nikdo nevybral *vous*.

14. Při vaření se zlomila ...

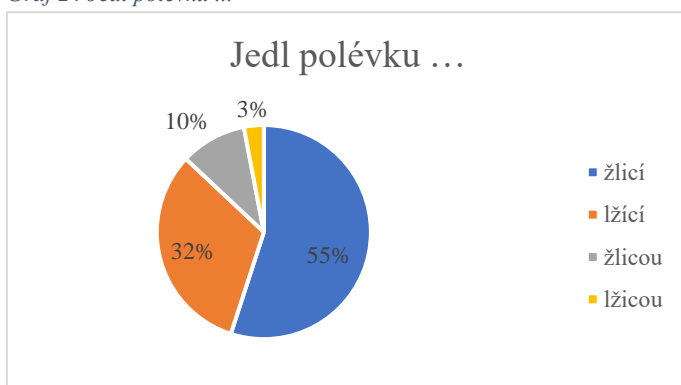
Graf 23 Při vaření se zlomila ...

Z celkového počtu 90 respondentů 68 % vybralo termín *vařejka*, dále 27 % termín *vařečka*, 3% *vařecha* a 2 % *vařalka*.

15. Jedl polévku ...

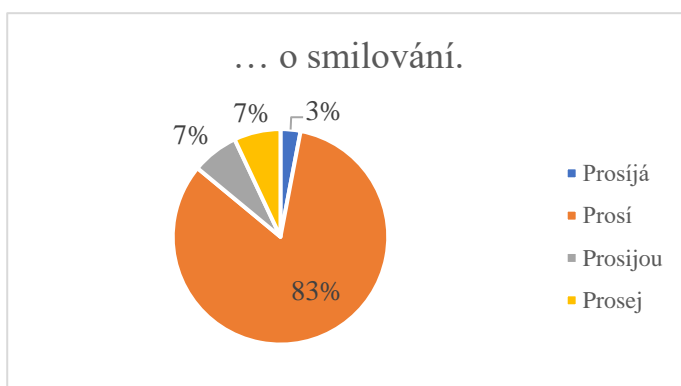
Graf 24 Jedl polévku ...

Z celkového počtu 90 žáků 55 % zvolilo variantu *žlicí*, dále 32 % variantu *lžící*, 10 % variantu *žlicou* a nakonec 3 % variantu *lžicou*.

16. ... o smilování.

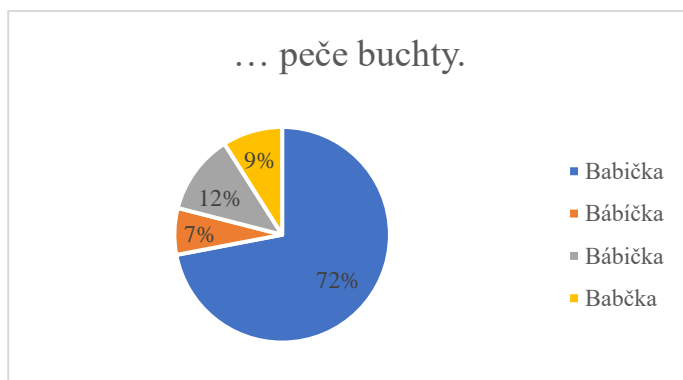
Graf 25 ... o smilování.

Velká část respondentů se shodla na variantě *Prosí* tedy 83 %, dále 7 % vybralo varianty *Prosijou* a *Prosej*, 3 % žáků vybralo variantu *Prosíjá*.

17. ... peče buchty.

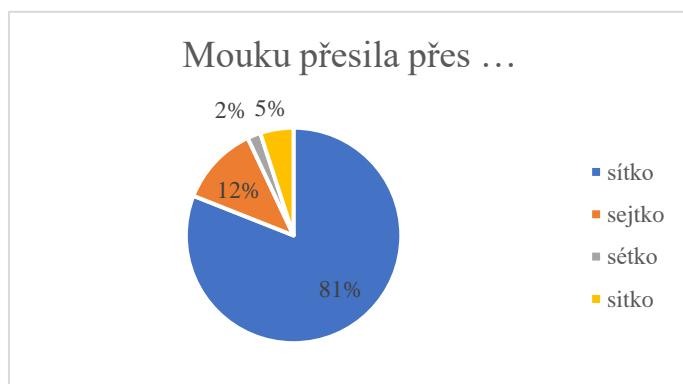
Graf 26 ... peče buchty

Varianta *Babička* má 72 %, variantu *Bábíčka* zvolilo 12 %, *Babčka* 9 % a možnost *Bábíčka* 7 %.

18. Mouku přesila přes ...

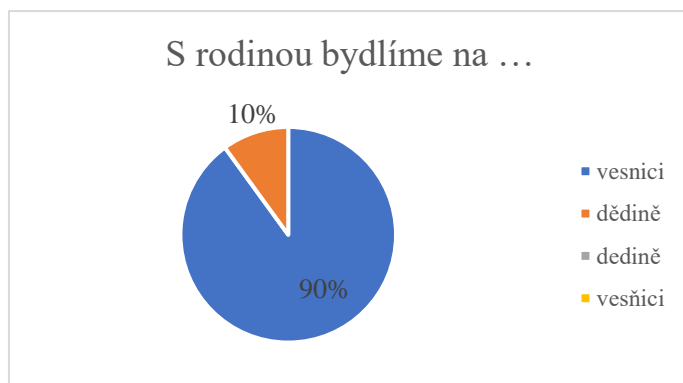
Graf 27 Mouku přesila přes ...

Z 90 dotazovaných se většina shodla na variante *sítko* tedy 81 %, dále *sejtko* 12 %, *sítko* vybralo 5 % dotazovaných a *sětko* 2 %.

19. S rodinou bydlíme na ...

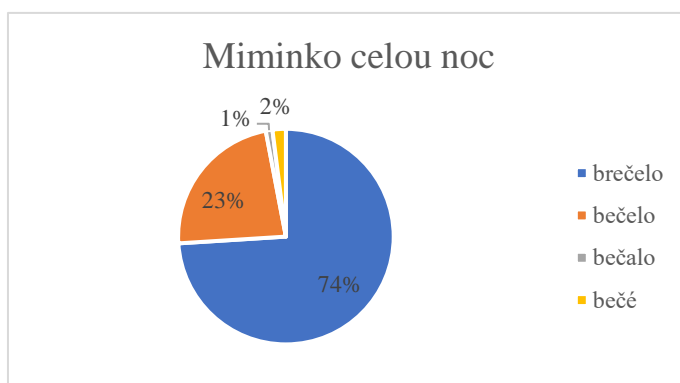
Graf 28 S rodinou bydlíme na ...

Žáci se z možností shodli na dvou. Nejvíce 90 % vybralo variantu *vesnici* a zbylých 10 % variantu *dědině*.

20. Miminko celou noc ...

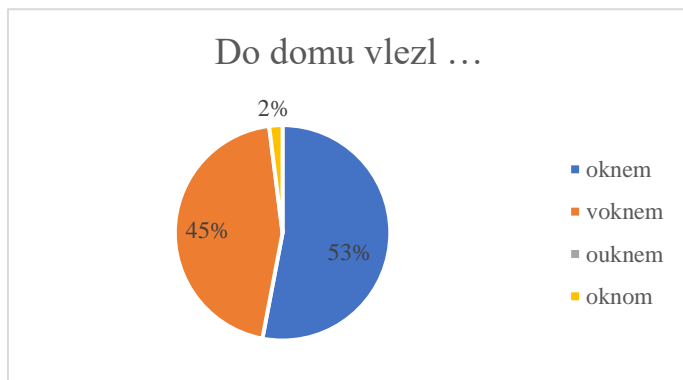
Graf 29 Miminko celou noc ...

Z dotazovaných 74 % zvolilo variantu *brečelo*, variantu *bečelo* vybralo 23 % respondentů, variantu *bečé* 2 % a *bečalo* 1 %.

21. Do domu vlezl ...

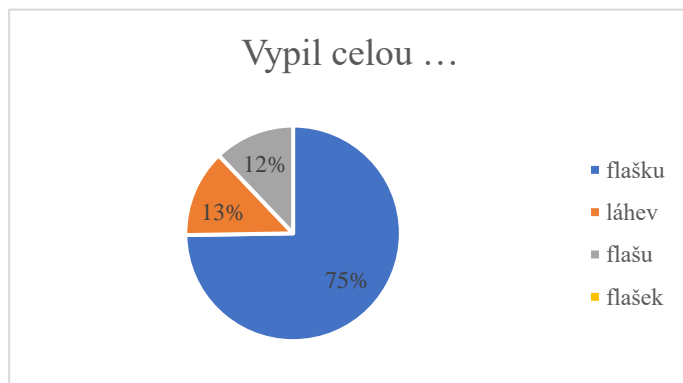
Graf 30 Do domu vlezl ...

53 % žáků z celkového počtu dotazovaných vybralo variantu *oknem*, 45 % variantu *voknem* a 2 % variantu *oknom*.

22. Vypil celou ...

Graf 31 Vypil celou ...

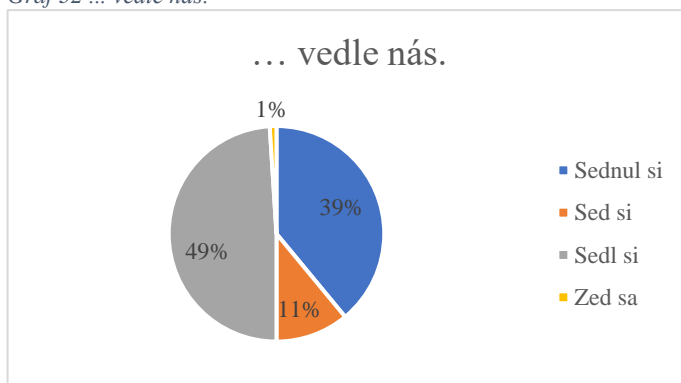

Nejvíce volenou variantu *flašku* vybralo 75 % žáků, varianty *flašu* a *láhev* vybralo 12 % a variantu *flašek* nevybral nikdo z dotazovaných.

23. ... vedle nás.

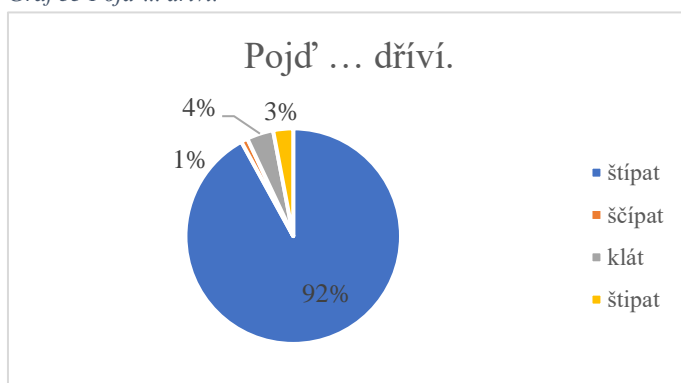
Graf 32 ... vedle nás.

Z dotazovaných 49 % vybralo variantu *Sedl si*, dále *Sednul si* vybralo 39 % dotazovaných, *Sed si* 11 % a variantu *Zed sa* 1 %.

24. Pojd' ... dříví.

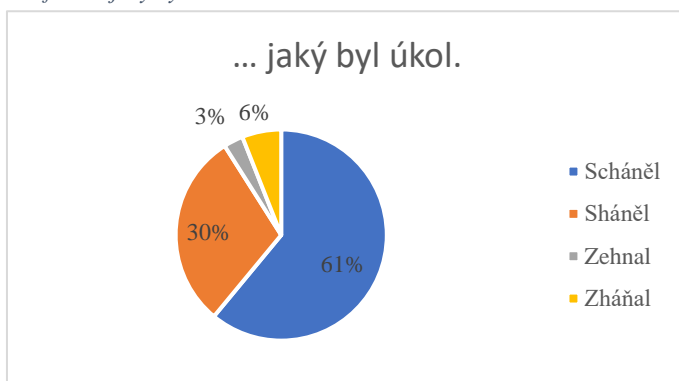
Graf 33 Pojd' ... dříví.

Nejvíce vybíranou variantou je *štípat* s 92 %, dále *klát* 4 %, *štípat* 3 % a variantu *ščípat* vybralo 1 %.

25. ... jaký byl úkol.

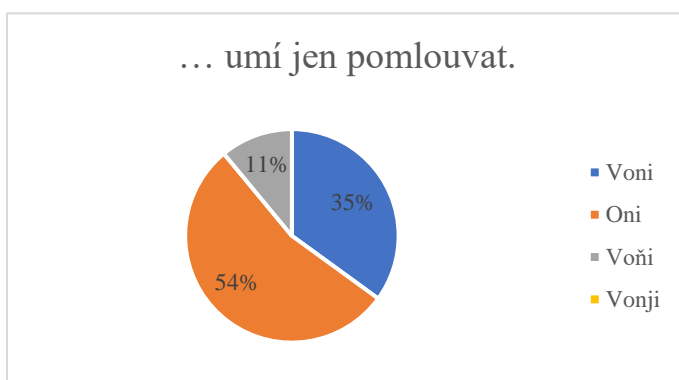
Graf 34 ... jaký byl úkol.

Z počtu dotazovaných variantu *Scháněl* vybralo 61 %, variantu *Sháněl* 30 %, *Zháňal* 6 % a *Zehnal* 3 %.

26. ... umí jen pomlout.

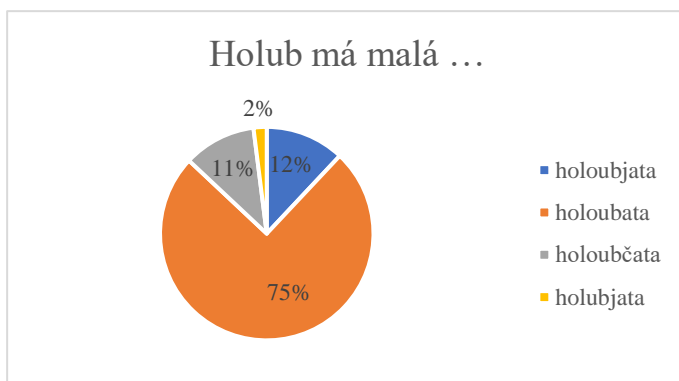
Graf 35 ... umí jen pomlout.

Nejvíce respondentů volilo spisovnou variantu *Oni*, tedy 54 %, dále 35 % volilo variantu *Voni* a variantu *Voňi* zvolilo 11 %.

27. Holub má malá ...

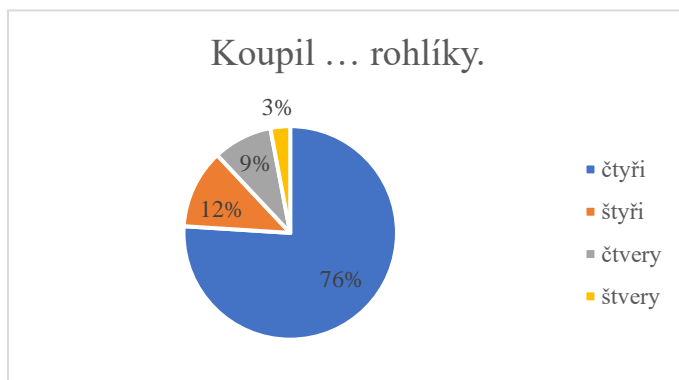
Graf 36 Holub má malá ...

Z dotazovaných žáků 75 % volilo spisovnou variantu *holoubata*, 12 % variantu *holoubjata*, 11 % variantu *holoubčata* a 2 % variantu *holubjata*.

28. Koupil ... rohlíky.

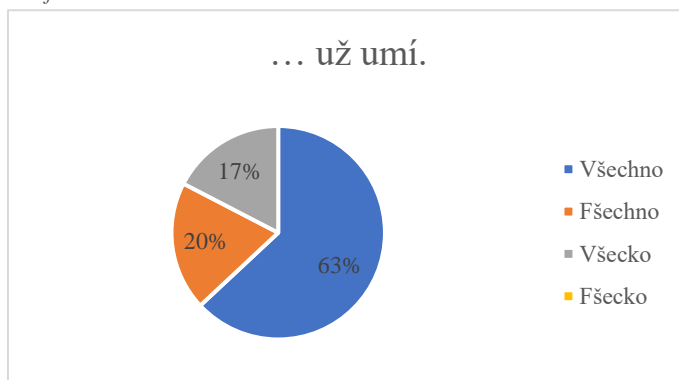
Graf 37 Koupil ... rohlíky.

76 % respondentů zvolilo variantu *čtyři*, 12 % variantu *štyři*, 9 % *čtvery* a 3 % variantu *štvery*.

29. ... už umí.

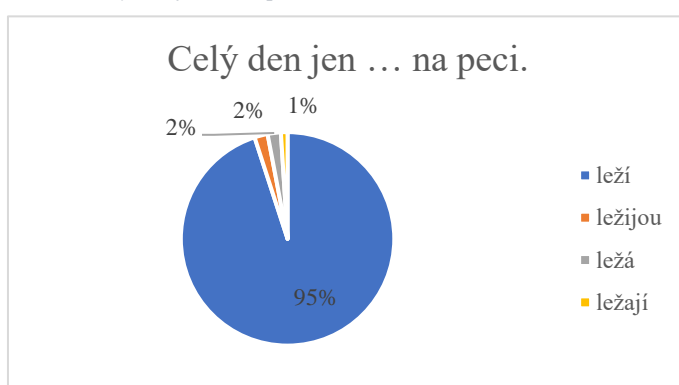
Graf 38 ... už umí.

Z dotazovaných žáků 63 % vybralo variantu *Všechno*, 20 % variantu *Fšechno* a 17 % variantu *Všecko*.

30. Celý den jen ... na peci.

Graf 39 Celý den jen ... na peci.

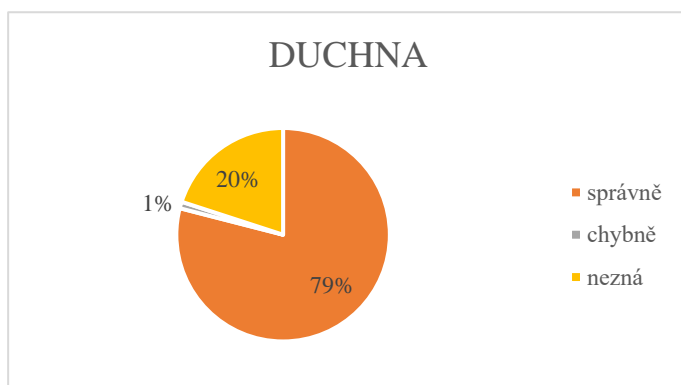
Nejvíce žáků se shodlo na variantě *leží* – tedy 95 %, dále 2 % zvolilo varianty *ležijou* a *ležá* a nakonec 1 % vybralo možnost *ležají*.

7.3. Vyhodnocení výsledků druhé části dotazníku

Ve většině případů, kdy si žáci nebyli jisti správným pojmenováním, nevedli ke slovu nic. Výrazy pojmenovali správným slovem, nebo je krátce popsali, aby bylo poznat, že jim rozumí.

○ **DUCHNA**

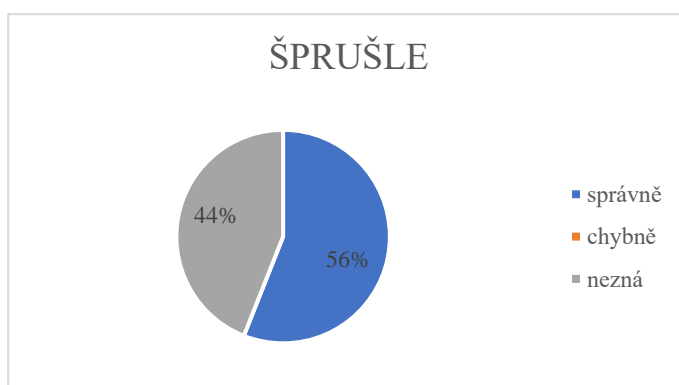
Graf 40 Duchna

Z celkového počtu dotazovaných odpovědělo správně *peřina* 79 % lidí, zbytek uvedl, že význam nezná.

○ **ŠPRUŠLE**

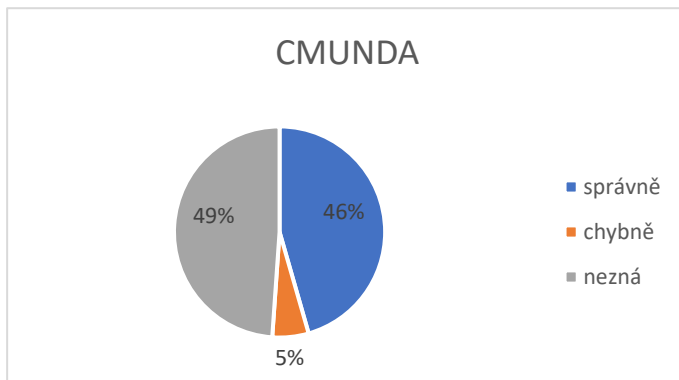
Graf 41 Špruše

56 % správně odpovědělo *příčka u žebříku*, zbytek termín nezná.

○ CMUNDA

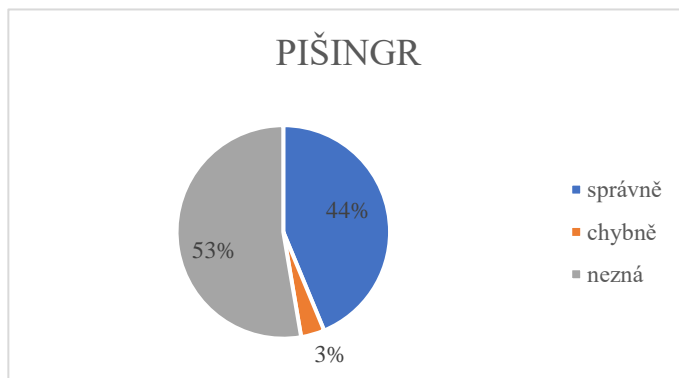
Graf 42 Cmunda

Z celkového počtu respondentů odpovědělo *bramborová placka/bramborák* správně 46 %, 5 % odpovědělo chybně a zbylých 49 % pojem nezná.

○ PIŠINGR

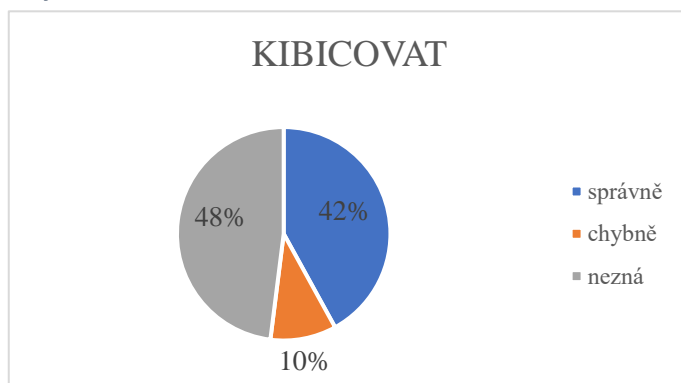
Graf 43 Pišingr

Správně odpovědělo 44 % žáků *oplatkový dort*, 3 % odpověděla špatně, více než polovina, tedy 53 % uvedl, že výraz nezná. Častokrát se opakovalo jméno CzechCloud se kterým si tento pojem asociovali.

○ KIBICOVAT

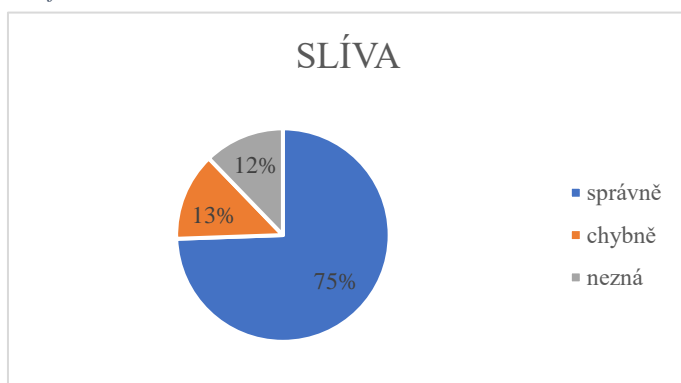
Graf 44 Kibicovat

Žáci termín většinou vysvětlovali na příkladech. Opisovali situaci, ve které se tento výraz používá. Správně odpovědělo 42 %, chybně 10 % a 48 % uvedlo, že slovo neznají.

○ SLÍVA

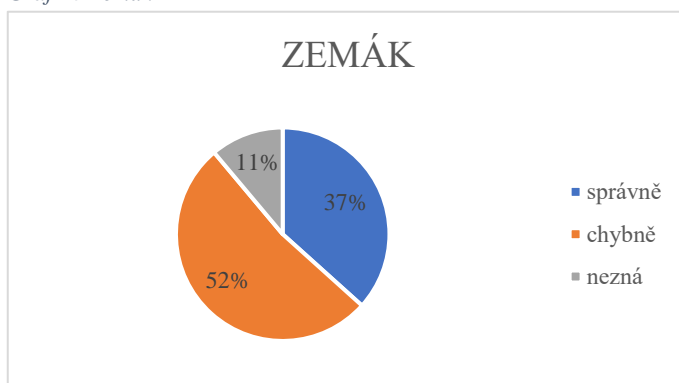
Graf 45 Slíva

Slivovice je odpověď, která se několikrát vyskytla. Po přezkoumání se jednalo o žáky devátého ročníku. Správně *švestka* odpovědělo 75 % respondentů, 13 % odpovědělo chybně a 12 % odpověď neví.

○ ZEMÁK

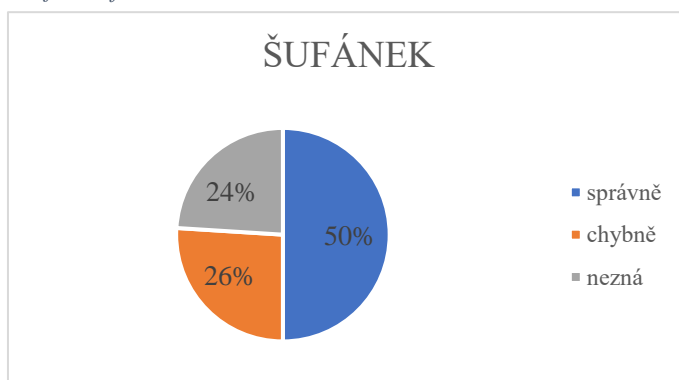
Graf 46 Zemák

Jak již bylo zmíněno v dřívější kapitole, žáci si tento pojem spojili s výrazem, který jim je bližší – slang školní – zeměpis / zemák, nikoliv *brambora*. 30 lidí odpovědělo správně, 42 řeklo zeměpis, zbytek nezná.

○ ŠUFÁNEK

Graf 47 Šufánek

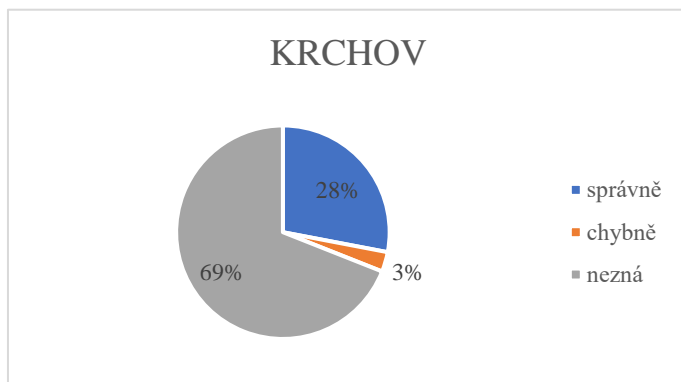

50 % z celkového počtu dotazovaných odpovědělo správně *naběračka*, velká část žáků použila termín *hrnek* – tedy 26 % a nezná 24 %.

○ **KRCHOV**

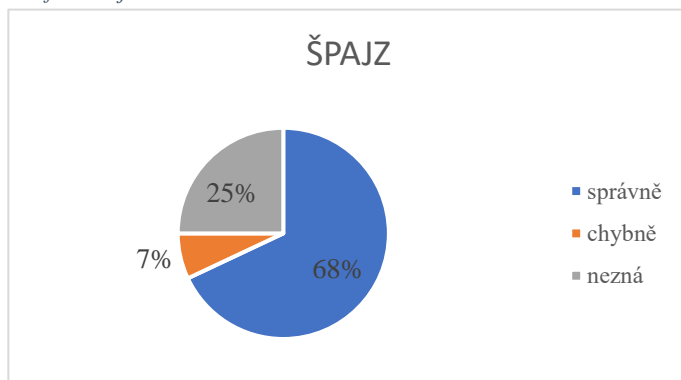
Graf 48 Krchov

Z 90 celkových dotazovaných se s nářečním výrazem velice používaným na Třebíčsku nesetkalo 69 %, správně *hřbitov* odpovědělo 28 % a chybně (žáci uvedli název města) 3 %.

○ **ŠPAJZ**

Graf 49 Šlajz

Správnou odpověď *spíž* uvedlo 68 % žáků, 25 % termín nezná a zbylých 7 % žáků se zmýlilo.

8. Výsledek výzkumu

K následujícím závěrům jsme se dopracovali pomocí zpracování dotazníků. Ty byly vytvořeny za účelem zjištění znalostí a míry užívání nářečí nejmladší generace.

Vzhledem k tomu, že žáci odpovídali většinou spisovnou variantou, nikdo z respondentů nevyčítal svoji znalostí v nářečí. Usoudili jsme, že socioekonomické faktory dotazovaných nijak neovlivňují v tomto případě znalost jazyka.

V **první části dotazníku**, která se zaměřuje na hláskové změny typické pro nářečí zkoumané oblasti, jsme zjistili:

1. Ve 13 případech ze 30 otázek označilo 80 % respondentů spisovnou variantu slova. Z toho vyplývá, že hláskové změny typické pro toto nářečí se u zkoumané generace nevyskytují.

2. V 6 případech (ze 30) uvedlo více než 50 % respondentů nářeční výraz. Lze tedy říct, že tyto hláskové změny v nářečí u nejmladší generace přetrvávají.

Ve **druhé části dotazníku**, která se zaměřuje na lexikální nářeční jevy, jsme dospěli k těmto závěrům:

1. V 5 případech z 10 dotazovaných výrazů uvedlo více než 50 % respondentů správné vysvětlení nářečního výrazu. Můžeme říci, že těmto výrazům zkoumaná generace rozumí.

2. Ve 4 případech (z 10) uvedlo více než 45 % respondentů, že dotazovaný výraz neznají. Lze se domnívat, že slovo se v povědomí respondentů neobjevuje ani pasivně

3. V několika případech respondenti nemohli najít správný výraz pro nářeční slovo, a tak ho popsali činnostmi nebo situacemi v životě (např. *kibicovat*). U jiných případů jsem se domnívali, že si je dotazovaní představí pod jiným významem (např. *zemák* jako *zeměpis* namísto *brambor*).

ZÁVĚR

Bakalářská práce se zabývala nářečím a obcí Brtnice. Mým úkolem bylo zjistit, jakou slovní zásobu má nejmladší generace právě v této obci. K tomu byl vytvořen standardizovaný dotazník se 30 úkoly na doplnění jednoho z předložených slov s hláskovou obměnou a 10 nářečních slov, které respondenti měli vysvětlit. Dotazník žáci základní školy obdrželi v elektronické podobě. Předpokládalo se, že žáci výrazy z velké části znát budou.

Práce začíná teoretickou částí. V té jsem se nejdříve věnovala českému jazyku a jeho útvarům, stručnému popisu dialektů na území naší republiky. Dále bližší pohled na nářeční skupinu zkoumané oblasti a charakteristiku zkoumané oblasti.

Druhá část práce se zaměřuje na výsledky dotazníku. Dotazovaní většinou vybírali spisovnou variantu, stále se vyskytují i nářeční výrazy, které v mluvě dotazované generace převládají. Žákům se také dařilo vysvětlit nářeční výrazy, tudíž lze usoudit, že nářečí pasivní formou ovládají.

POUŽITÁ LITERATURA

BALHAR, J. a kol. *Český jazykový atlas 1.–5.* Praha: Academia 1992–2005.

BALHAR, J. *Syntaktická část dotazníku pro připravovaný atlas českých nářečí.* SPFFBU A 11, 1963, 133–139.

BĚLIČ, Jaromír a Václav KRŮSTEK. *Moravskoslovenská nářečí.* Olomouc: Studijní a lidovýchovný ústav kraje Olomouckého, 1954, 23 s.

BĚLIČ, Jaromír. *Nástin české dialektologie.* Ilustroval Eva MILAVCOVÁ. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1972, 463 s., 40 listů mp. příl.

BOGOCZOVÁ, Irena. *Textová opora ke studiu mluveného českého jazyka a dialektologie.* Ostrava: Ostravská univerzita, 2009. Studijní texty. ISBN 978-80-7368-649-9.

CURŮN, František a kol. *Vývoj českého jazyka a dialektologie: učebnice pro pedagogické fakulty.* 3. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1975, 212 s.

DANEŠ, František. *Český jazyk na přelomu tisíciletí.* Praha: Academia, 1997. ISBN 80-200-0617-6.

DAVIDOVÁ, Dana. *Kapitoly z dialektologie.* Ostrava: Ostrav. univ., 1992. ISBN 80-7042-384-6.

ELIÁŠ, Pavel a Soňa PLEVOVÁ. *Brtnice včera a dnes.* Polnička: Tváře, 2020. ISBN 978-80-88041-25-2.

HAUSER, Přemysl. *Nauka o slovní zásobě.* Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1980, 192 s.

HOLOUŠOVÁ, Drahomíra a Milena KROBOTOVÁ. *Diplomové a závěrečné práce.* 2. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2005, 117 s. Skripta. ISBN 80-244-1237-3.

IREINOVÁ, M. KONEČNÁ, H. *Nářečí dříve a nyní: Český jazykový atlas.* Praha, Středisko společ. činností AV ČR, ÚJČ AV ČR ; 2015. 15 s. Dostupné online: <https://www.academia.cz/uploads/media/preview/0001/04/f11bf4dc39fdcf44317ce78e528cd9954221f441.pdf>

KARLÍK, Petr, Marek NEKULA a Jana PLESKALOVÁ. Encyklopedický slovník češtiny. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2002. ISBN 80-7106-484-X.

KELLNER, Adolf, SKULINA, Josef a Antonín VAŠEK, ed. *Úvod do dialektologie*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1954, 113 s.

Elektronické zdroje

URL <<https://www.zsbrtnice.cz/>> [cit. 2023-04-20]

URL <<https://www.brtnice.cz/>> [cit. 2023-05-20]

PŘÍLOHY

Příloha č. 1: Dotazník

Příloha č. 2: Mapa nářečí

Příloha č. 1: Dotazník

Dobrý den, obracím se na vás s prosbou o vyplnění mého dotazníku, který mi pomůže s analýzou současného stavu nářečí dětí na Jihlavsku.

Během vyplňování dotazníku, prosím, kroužkujte pouze varianty, které jste použili v konverzaci. Dotazník je anonymní a jeho výsledky zpracuji do své bakalářské práce.

Předem děkuji za vaši spolupráci.

Kateřina Kubová, studentka Pedagogické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci

---

Pohlaví:

Věk:

Třída:

Bydliště (název vesnice/města):

Pokud bydlíte **na vesnici**, žijete na vesnici od narození?   Ano – Ne

Nejvyšší dosažené vzdělání matky: a. základní

b. střední škola bez maturity

c. střední škola s maturitou

d. vysoká škola, vyšší odborná škola

Nejvyšší dosažené vzdělání otce: a. základní

b. střední škola bez maturity

c. střední škola s maturitou

d. vysoká škola, vyšší odborná škola

Nářečí používám či setkal/a jsem se: (možné zakroužkovat více možností)

- a. doma (s rodinou)
- b. ve škole
- c. venku s přáteli
- d. u starších lidí (babička, dědeček, soused...)
- e. nesetkal/nemluví

Kolik denně trávíte času na internetu, sociálních sítích? _____

Zakroužkujte variantu, kterou používáte v běžné řeči.

1. ... nám půjčil sekačku. a. Soused b. Súsed c. Sósed d. Sused	6. Lampa byla a. rožnutá b. rozsvícená c. rožitá d. rožatá	11. Mlynář mele a. mouku b. múku c. móku d. muku
2. Přijedu a. zajtra b. zejtra c. zítra d. zijtra	7. Slepice ... vejce. a. snášá b. snáší c. znášá d. snášijá	12. Bolí mě a. břuch b. břich c. břucho d. břicho
3. ... z okna. a. Podívej se b. Podívaj sa c. Podiv sa d. Podivaj se	8. Zapomněla ... dveře. a. zamknout b. zamčít c. zamčēt d. zamknut	13. Slož seno na a. vous b. vůz c. vozejk d. vuóz
4. Splašil se nám a. kůň b. kóň c. koňa d. kuň	9. ... mi to na stůl. a. Daj b. Dej c. Dé d. Dý	14. Při vaření se zlomila a. vařejka b. vařečka c. vařecha d. vařalka
5. Boty měl celé od a. blata b. bláta c. blatja d. blota	10. Píchnul si a. třísku b. třejsku c. tříšku d. třiesku	15. Jedl polévku a. žlící b. lžící c. žlicou d. lžicou

16. ... o smilování.
a. Prosjíj
b. Prosí
c. Prosjjou
d. Prosej
17. ... peče buchty
a. Babička
b. Bábíčka
c. Bábíčka
d. Babčka
18. Mouku přesila přes
a. sítko
b. sejtiko
c. sétko
d. sitko
19. S rodinou bydlíme na
a. vesnici
b. dědině
c. dedině
d. vesňici
20. Miminko celou noc
a. brečelo
b. bečelo
c. bečalo
d. bečá
21. Do domu vlezl
a. oknem
b. voknem
c. ouknem
d. oknom
22. Vypil celou
a. flašku
b. láhev
c. flašu
d. flašek
23. ... vedle nás.
a. Sednul si
b. Sed si
c. Sedl si
d. Zed sa
24. Pojd' ... dříví.
a. štípat
b. ščípat
c. klát
d. štipat
25. ... jaký byl úkol.
a. Scháněl
b. Sháněl
c. Zehnal
d. Zháňal
26. ... umí jen pomlouvat.
a. Voni
b. Oni
c. Voňi
d. Vonji
27. Holub má malá
a. holoubjata
b. holoubata
c. holoubčata
d. holubjata
28. Koupil ... rohlíky.
a. čtyři
b. štyři
c. čtvery
d. štvery
29. ... už umí.
a. Všechno
b. Fšechno
c. Všecko
d. Fšecko
30. Celý den jen ... na peci.
a. leží
b. ležijou
c. ležá
d. ležají

Krátce popište, co znamenají následující slova. (např. *barborka* = *sedmikráska*)

Duchna –

Rež –

Šufánek –

Šmadrňa –

Zemák –

Slíva –

Glova –

Erteple –

Šprusle –

Lokše –

Cmunda –

Krchov –

Dýnko –

Frgál –

Kibicovat –

Pišingr –

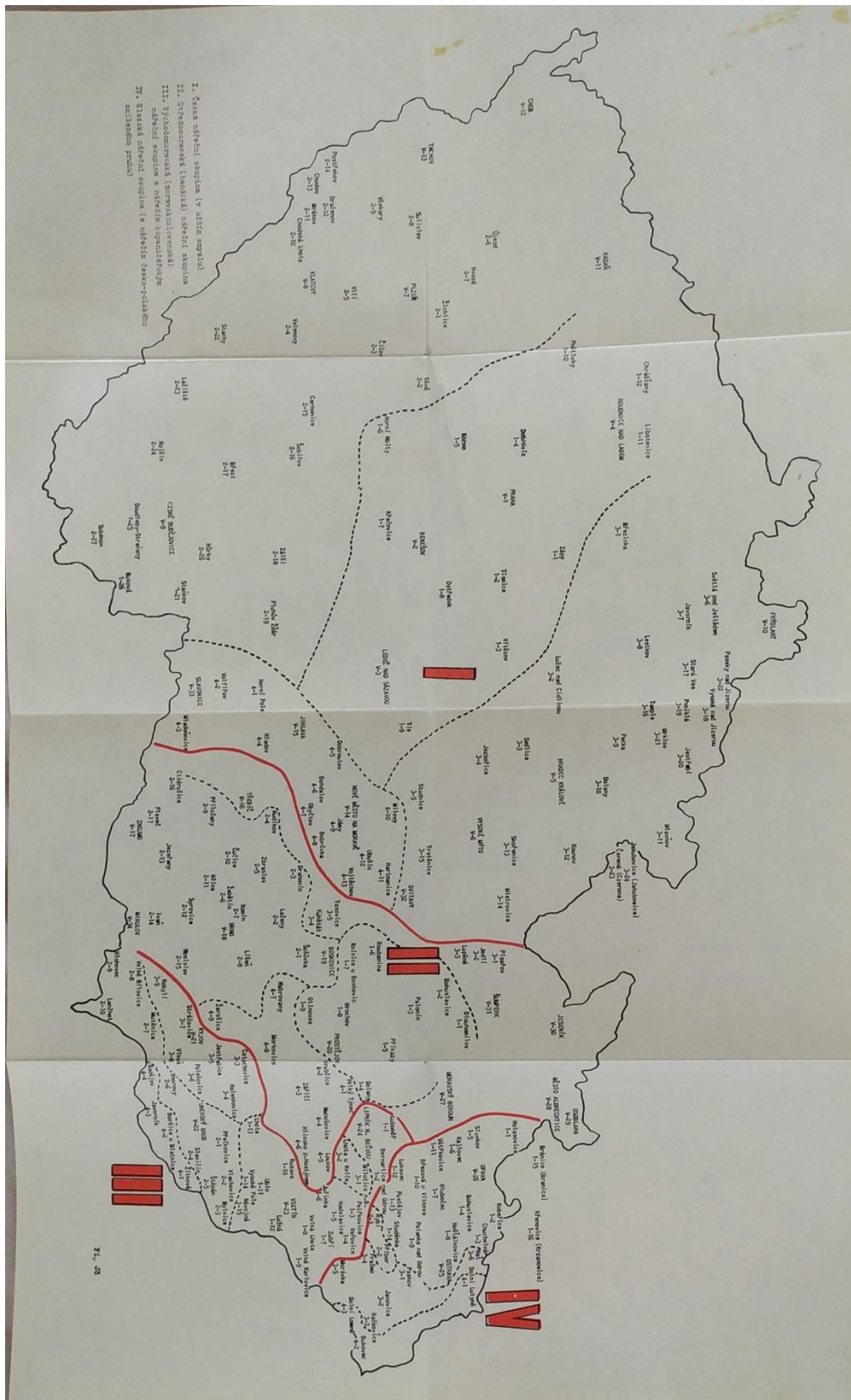
Šnytlík –

Špajzl –

Brumbár –

Cupčárňa –

Příloha č. 2: mapa nářečí⁴³

⁴³ BĚLIČ, Jaromír. *Nástin české dialektologie.*, 1972, mapová příloha.

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Kateřina Kubová
Katedra:	Katedra českého jazyka a literatury
Vedoucí práce:	doc. PhDr. Hana Marešová, Ph.D., MBA
Rok obhajoby:	2023

Název práce	Mluva nejmladší generace na Jihlavsku
Název v angličtině:	The speech of the youngest generation in the Jihlava region
Anotace práce:	Bakalářská práce se zabývá národním jazykem a jeho útvary. Převážně charakteristikou nářečí na našem území. Cílem práce je zjistit znalost a užití nářečí u žáků základní školy a jejich znalost nářečních výrazů.
Klíčová slova:	dialekt, nářečí, jazyk, pojem, žák, respondent, nářeční výraz, výzkum, nářeční skupina
Anotace v angličtině:	The bachelor thesis deals with the national language and its varieties. Mainly the characteristics of the dialects in our country. The aim of this thesis is to find out the knowledge and the use of dialect among secondary school pupils and their knowledge of dialect expressions.
Klíčová slova v angličtině:	dialect, dialect, language, term, pupil, respondent, dialect expression, research, dialect group
Přílohy vázané v práci	Příloha č. 1: Dotazník Příloha č. 2: Mapa nářečí
Rozsah práce:	52 stran
Jazyk práce:	Čeština